

Tadeusz Pawluk

Z rozważań nad treścią Roku Jubileuszowego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 18/3-4, 3-14

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROZPRAWY I ARTYKUŁY

Prawo Kanoniczne
18 (1975) Nr 3—4

KS. TADEUSZ PAWLUK

Z ROZWAŻAŃ NAD TREŚCIĄ ROKU JUBILEUSZOWEGO

Treść: Wstęp. — 1. Rok jubileuszowy w świetle analizy etymologicznej. — 2. Rok jubileuszowy w przepisach prawa Starego Testamentu. — 3. Rok jubileuszowy w Kościele. — 4. Rok Jubileuszowy 1975. — Zakończenie. — *Argumentum*.

Wstęp

Rok jubileuszowy, przeżywany obecnie w Kościele, jest wydarzeniem szczególnej wagi. Nie tylko dlatego, że jest okazją do uzyskania daru odpustu zupełnego i że trzeba nań czekać przez 25 lat. Jest wydarzeniem wielkim przede wszystkim z tego powodu, że dzisiejszemu człowiekowi, zagonionemu i zgubionemu w świecie, daje możliwość odszukania siebie i skorygowania swojej drogi życiowej. W tym sensie Rok Jubileuszowy dla każdego chrześcijanina jest rokiem wielkiej szansy. Jest szansą również dla społeczeństw, które dzięki niemu mogą odzyskać równowagę duchową, zakłóconą szybkimi i nieraz beładnie dokonującymi się przemianami w świecie dzisiejszym, a tym samym ugruntować ład i pokój zewnętrzny. Zewnętrzny obraz naszego życia społecznego pozostaje bowiem w ścisłej łączności ze światem wewnętrznym człowieka. Zakłócenia równowagi, na które cierpi dzisiejszy świat, wynikają — jak poucza Sobór Watykański II — z zachwiania równowagi, która ma miejsce w sercu ludzkim¹.

Aby lepiej poznać treść i ducha Roku Jubileuszowego, popatrzymy nań w niektórych aspektach historyczno-prawnych.

1. Rok jubileuszowy w świetle analizy etymologicznej

Polska nazwa „jubileusz” pochodzi od słowa łacińskiego *iubilum*, które oznacza: okrzyk radosny, okrzyk zwycięstwa, śpiew radosny — a więc radość, nastrój pogodny i wesoły w związku z zaistnieniem korzystnej i miłej sytuacji. Nazwa łacińska *iubilaeus*, której użył

¹ Konst. *Gaudium et spes* o Kościele w świecie współczesnym, n. 10.

Św. Hieronim w *Wulgacie*, wywodzi się od terminu hebrajskiego *jōbel*. Termin ten w języku hebrajskim był używany przede wszystkim na określenie barana, a następnie rogu baraniego, za pomocą którego wygrywano radosne melodie z okazji jakiejś uroczystości. Np. w *Księdze Jozuego* czytamy: „Gdy więc zabrzmi przeciągłe róg barani i usłyszycie głos trąby, niech cały lud wzniesie gromki okrzyk wojenny...” (6, 5; zob. Wj 19, 16). Z czasem słowo *jōbel* straciło swoje pierwotne znaczenie, gdyż używano go na określenie uroczystego trąbienia sygnalizującego rozpoczęcie specjalnego roku poświęconego Jahwie, a następnie samego roku jubileuszowego. W greckiej wersji biblijnej termin *jōbel* został oddany przez *etos apheseos*, co oznacza rok odpoczynku, odetchnienia po zmęczeniu, rok darowania, przebaczenia, odpuszczenia. Józef Flawiusz w *Starożytnościach Żydowskich* poucza, że „to słowo oznacza wolność” (3, 12, 3).

Tak więc w świetle analizy etymologicznej na treść roku jubileuszowego składają się głównie następujące elementy: jednoroczny okres czasu w szczególny sposób poświęcony Bogu oraz powszechna radość z powodu odpoczynku, przebaczenia i wolności. Pełniejszą treść słowa *jōbel* ukazuje nam analiza egzegetyczna starotestamentowego przepisu prawa dotyczącego roku jubileuszowego.

2. Rok jubileuszowy w przepisach prawa Starego Testamentu

Rok jubileuszowy w Starym Testamencie występuje w ścisłym połączeniu z tzw. rokiem szabatowym. W *Księdze Kapłańskiej* zamieszczony jest nakaz, aby w każdym siódmym roku ziemia leżała odłogiem i powstrzymano się od wszelkiej pracy na roli: „Sześć lat będziesz obsiewał swoje pole, sześć lat będziesz obcinał swoją winnicę i będziesz zbierał jej plony, ale w siódmym roku będzie uroczysty szabat dla ziemi, szabat dla Jahwe” (25, 3—4). O roku jubileuszowym mówi następujący przepis wspomnianej *Księgi*: „Policzysz sobie siedem lat szabatowych, to jest siedem razy po siedem lat, tak że czas siedmiu lat szabatowych będzie obejmował czterdzieści dziewięć lat. Dziesiątego dnia, siódmego miesiąca zatrąbisz w róg. W Dniu Przebłagania zatrąbicie w róg całej waszej ziemi. Będziecie święcić pięćdziesiąty rok, oznajmicie wyzwolenie w kraju dla wszystkich jego mieszkańców. Będzie to dla was jubileusz — każdy z was powróci do swej własności i każdy powróci do swego rodu. Cały ten rok pięćdziesiąty będzie dla was rokiem jubileuszowym — nie będziecie siał, nie będziecie żąć tego, co urośnie, nie będziecie zbierać nieobciętych winogron, bo to będzie dla was jubileusz, to będzie dla was rzecz święta” (25, 8—11).

Przepis prawny dotyczący roku jubileuszowego, zawarty w *Księdze Kapłańskiej*, nie jest jasny, tak że możemy mówić tylko o ogólnej strukturze prawnej tegoż roku. Początek roku jubileuszowego na-

leżało uroczyste ogłosić przy użyciu trąby dnia 10 miesiąca siódmego, czyli *Tiszri* (początek października). Wypadał wtedy Wielki Dzień Przebłagania (*Jom Ha-Kippurim*), który miał charakter ogólnej pokuty narodowej. W związku z tym można przyjąć, że „dziesiątego dnia, siódmego miesiąca” naród izraelski powszechną pokutą przygotował się do obchodów roku jubileuszowego; rok ten nabierał charakteru radosnego dopiero od dnia 15 *Tiszri*, kiedy to przypadało Święto Namiotów, podczas którego, na uroczystym zebraniu narodowym, odczytywano *Księgę Powtórzonego Prawa* (Pwt 31, 10—12)². Egzegeci nie są zgodni, który rok — 49 czy 50 — był rokiem jubileuszowym? Przyjmując, że był nim rok 50, musielibyśmy konsekwentnie zgodzić się z tym, że ziemia leżała odłogiem co najmniej dwa lata — podczas roku szabatowego a następnie jubileuszowego, a więc plony jednego roku musiałyby wystarczyć na wyżywienie ludności przez trzy lata. Czy ówczesne urodzaje mogły temu zaradzić? Niektórzy twierdzą, że tradycja wcześniejsza za rok jubileuszowy uważała rok 49, późniejsza zaś — może po niewoli babilońskiej — rok 50; ta druga tradycja została przejęta przez chrześcijaństwo³. Można też spotkać się z opinią, według której prawo dotyczące roku jubileuszowego nie weszło w życie; przepisy tego prawa, to nic innego, jak wyidealizowana propozycja sprawiedliwego unormowania życia społecznego⁴.

Przywileje roku jubileuszowego w świetle prawa Starego Testamentu były wielkie. Najważniejszy z nich — to przywrócenie praw własności, jeżeli ktoś je z jakiegoś powodu postradał. Czytamy o tym w *Księdze Kapłańskiej*: „Każdy z was powróci do swej własności i każdy powróci do swego rodu” (25, 10). Przez „własność” egzegeci rozumieją tu ziemię i dom mieszkalny. Tak więc w świetle prawa jubileuszowego nie można było nikogo na zawsze pozbawić jego własności, a zwłaszcza ziemi, nawet poprzez akt kupna. Ziemię wolno było tylko wydzierżawić na określoną liczbę lat. Dzierżawa musiała zakończyć się w roku jubileuszowym. Cenę ziemi sprzedawanej w takiej formie obliczano według plonów rocznych, ewentualnie biorąc pod uwagę bliskość roku jubileuszowego. Podobne zasady stosowano w odniesieniu do domów na wsi. Dom natomiast sprzedany w mieście mógł być odkupiony w ciągu jednego roku; jeżeli nie odkupiono go w tym czasie, stawał się własnością nabywcy i nie chroniło go prawo roku jubileuszowego (Kpł 25, 30).

Powyższa ustawa miała wielkie znaczenie społeczne. Chroniła ona obywateli przed wyzyskiem, zapobiegała bogaceniu się jednych kosztem drugich.

² F. M. Lemoine: *Le Jubilé dans la Bible*, „La vie spirituelle” 31 (1949) 269.

³ W. Kornfeld: *Das Buch Leviticus*, Düsseldorf 1972, s. 165.

⁴ R. De Vaux: *Les institutions de l'Ancien Testament*, I, Paris 1958, s. 267—270.

Prawo jubileuszowe Starego Testamentu brało w obronę niewolników. Mogło się zdarzyć, że człowiek ubogi, popadając w dług i nie mając czym go spłacić, musiał oddać się w niewolę. Prawo przywracało tzw. niewolnikom izraelskim całkowitą wolność. Oto szczególowy przepis w tej sprawie: „Jeżeli brat z powodu ubóstwa sprzeda się tobie, nie będziesz wkładał na niego pracy niewolniczej. Będziesz się z nim obchodził jak z najemnikiem albo jak z osadnikiem. Będzie służyć tobie tylko do roku jubileuszowego. Wtedy wyjdzie od ciebie razem ze swymi dziećmi i wróci do swojej rodziny, do posiadłości swoich przodków” (Kpł 25, 39—41). Przepis ten miał wysoki walor humanitarny i społeczny, gdyż stał na straży godności osobistej człowieka i jego dobra, a tym samym gwarantował równowagę społeczno-ekonomiczną.

Kolejny przywilej starotestamentowego roku jubileuszowego zawarty jest w następującym przepisie: „Cały ten rok pięćdziesiąty będzie dla was rokiem jubileuszowym — nie będziecie siał, nie będziecie żąć tego, co urosnie, nie będziecie zbierać nieobciętych winogron, bo to będzie dla was jubileusz, to będzie dla was rzecz święta” (Kpł 25, 11—12). A więc w roku jubileuszowym ziemia powinna była leżeć odłogiem, podobnie zresztą jak i w roku szabatowym. Domagała się tego racjonalność ówczesnej gospodarki rolnej. Ale nie tylko to. Z przepisu tego wynikało, że jedynym i prawowitym właścicielem ziemi jest Bóg. Może On dysponować nią, jak również jej owocami, dowolnie. Ponadto przepis ten uczył wiary w Opatrzność Bożą. Zagadnienie to wyraźnie występuje w analogicznym przepisie dotyczącym roku szabatowego: „Jeśli zaś powiecie: co będziemy jedli w siódmym roku, jeżeli nie będziemy siali ani zbierały plonów? Ześlę wam błogosławieństwo w szóstym roku, tak że plony wystarczą na trzy lata” (Kpł 25, 20—21).

Wreszcie do roku jubileuszowego w Starym Testamencie przywiązane było szczególne błogosławieństwo boże. Wprawdzie wyrażenie: „Ześlę wam błogosławieństwo” bezpośrednio odnosiło się do urodzaju ziemi przed rokiem szabatowym, jednakże wielu komentatorów prawa jubileuszu odnosi je do roku jubileuszowego. Zdaniem redaktorów tego tekstu rok jubileuszowy jest rokiem Jahwe, rokiem świętym, przynoszącym wiele różnorodnych błogosławieństw tym, którzy wiernie zachowują prawo jubileuszu. Dzięki temu rok jubileuszowy nabierał wyraźnego charakteru religijnego. Z pewnością w ciągu całego roku, aby wyjść na spotkanie błogosławieństwu bożemu, składano ofiary i modlono się. Dlatego niektórzy starotestamentowy rok jubileuszowy nazywają wielkim rokiem pojednania i narodowej ekspijacji⁵. Rok jubileuszowy mobilizował duchowo naród wybrany oraz pogłębiał jego kontakt i przyjaźń z Bogiem.⁶

⁵ F. M. Lemoine, jw. s. 280.

⁶ Zob. G. Lambert: *Jubilé hébreu et jubilé chrétien*, „Nouvelle re-

3. Rok jubileuszowy w Kościele

Istniejąca w Kościele instytucja roku jubileuszowego korzeniami swymi sięga prawa starotestamentowego. Otrzymała ona jednak treść doskonalszą. Rok jubileuszowy praktykowany w chrześcijaństwie, podobnie jak i rok jubileuszowy w prawie Starego Testamentu, jest rokiem łaski i miłosierdzia bożego, a zarazem szczególnej miłości ludzi do Boga. Oparty jest jednak nie tylko na założeniach społeczno-religijnych, ale i na tajemnicy zbawienia; jest uroczyscie obchodzoną pamiątką Odkupienia. Chrześcijański rok jubileuszowy stał się rokiem powrotu człowieka do Boga oraz odzyskania dóbr duchowych utraconych przez grzech. Dlatego rok ten w Kościele otrzymał nazwę świętego.

Rok jubileuszowy w Kościele oficjalnie ustanowił pap. Bonifacy VIII, ogłaszając bullę *Antiquorum habet fida relatio* z dnia 22 lutego 1300 r.⁷ Mocą tej bulli papież przywiązał do roku 1300 oraz do każdego zamykającego wiek (*quolibet anno centesimo secuturo*) odpust zupełny. Mogli go uzyskać ci wszyscy, którzy należycie wyspowiadają się ze swoich grzechów oraz nawiedzą bazylikę Świętych Piotra i Pawła. Rzymianie obowiązani byli odbyć to nawiedzenie co najmniej 30 razy, inni natomiast 15 razy. Z kronik ówczesnych można się dowiedzieć, że nieprzeliczone tłumy chrześcijan z całej Europy odbywały pielgrzymkę do Rzymu, aby uzyskać tam łaski przywiązane do roku świętego mocą kluczy Piotrowych. Drogi i miasta przez cały rok były przepełnione pielgrzymami udającymi się do Rzymu i wracającymi z Miasta Wiecznego. Przyjmuje się, że z łask roku świętego ogłoszonego przez Bonifacego VIII skorzystało około 2.000.000 pielgrzymów.

Ten duży napływ pielgrzymów jubileuszowych w 1300 r. świadczyłyby, że jakieś tradycje w tej dziedzinie istniały. Zresztą wyraźnie powołuje się na nie Bonifacy VIII w swej bulli: *Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem basilicam principis Apostolorum de Urbe concessae sunt magnae remissiones et indulgentiae peccatorum. Nos igitur... huiusmodi remissiones et indulgentias omnes et singulas ratas et gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus et approbamus*. Pielgrzymki chrześcijan zachodnich do Rzymu rozpoczęły się już w II wieku. Odbywano je w tym celu, aby zobaczyć pamiątki po Świętych Apostołach Pio-

vue theologique" 82 (1950) 234—252; S. Łach: *Księga Kptańska. Pismo Świętego Testamentu*, t. II, cz. 1, Poznań-Warszawa 1970, s. 271—274; S. Grzybek: *Rok jubileuszowy w Piśmie Świętym*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny" 27 (1974) 109—121.

⁷ C. 1, V, 9, in *Extravag. comm.*; zob. J. Lecler: *Boniface VIII et le jubilé de 1300*, „Etudes" 94 (1950) 145—157.

trze i Pawle, nawiedzić ich groby oraz podziwiać królewską wspinałość Kościoła rzymskiego⁸. Pielgrzymki do Rzymu, które z każdym wiekiem stawały się częstsze, stanowiły bazę, na której oparła się tradycja obchodzenia roku jubileuszowego w Rzymie⁹.

Na mocy bulli Klemensa VI *Unigenitus Dei Filius* z dnia 27 stycznia 1343 r., wydanej na prośbę Rzymian, rok jubileuszowy miał być obchodzony — na wzór starotestamentowego — co 50 lat¹⁰. Rok łaski ogłoszony przez tegoż papieża rozpoczął się w Boże Narodzenie 1349 r. i trwał do Bożego Narodzenia roku następnego. Warunki uzyskania odpustu były podobne jak i w czasie jubileuszu poprzedniego; dodano tylko obowiązek nawiedzenia bazyliki laterańskiej. Uroczystościom jubileuszowym w Rzymie przewodniczył i czuwał nad utrzymaniem porządku kardynał Annibal da Ceccano. Pomimo zarazy, nadzwyczajnego zimna, złych dróg i wielu innych przeszkód, na ten jubileusz przybyła do Rzymu rekordowa liczba pielgrzymów, tak że z braku miejsca musieli rozkładać się poza miastem. W gospodach ścisk był tak wielki, że niepodobna było od każdego odbierać pieniądze; pozostawiano je na stole. Notowano przypadki uduszenia w tłumie. Udział w tym jubileuszu wzięli m. in.: Św. Brygida, jej córka Św. Katarzyna, król węgierski Ludwik I; ten ostatni pieszo udawał się do bazylik Rzymu, wszystkich budując swoją pobożnością. Ze względu na niską kulturę sanitarną ówczesne zajazdy miały fatalne skutki dla zdrowia — wielu pielgrzymów w drodze powrotnej zmarło na zarazę.

Okres 50 lat wyczekiwania na nowy jubileusz wydał się pap. Urbanowi VI (1378—1389) zbyt długim, dlatego zarządził jego obchody co 33 lata — mając na uwadze lata życia ziemskiego Zbawiciela. Pap. Mikołaj V (1447—1455) powrócił do praktyki obchodzenia roku jubileuszowego co 50 lat. Z kolei pap. Paweł II bullą *Ineffabilis Providentia* z dnia 17 kwietnia 1470 r. okres oczekiwania na nowy jubileusz skrócił do lat 25¹¹. Na tej podstawie pap. Sykstus IV ogłosił rok 1475 rokiem jubileuszowym. A więc praktyka ogłaszania w Kościele roku jubileuszowego w odstępach 25-letnich trwa nieprzerwanie przez 500 lat. Jubileusz roku 1975 jest przeto jubileuszem osobliwym.

Zwyczaj otwierania Świętych Drzwi w bazylice Św. Piotra z okazji rozpoczęcia roku świętego i zamykania ich po jego zakończeniu

⁸ Eusebius Pamphili: *Historia kościelna*. W: *Pisma Ojców Kościoła*, t. III, tłum. A. Lisiecki, Poznań 1924.

⁹ Zob. B. Kötting: *Peregrinatio religiosa. Wallfahrten in der Antike und das Pilgerwesen in der alten Kirche*, Regensburg 1950; P. Foreville: *L'idée de Jubilé chez les théologiens et les canonistes (XII—XIII s.) avant l'institution du Jubilé romain (1300)*, „Revue d'histoire, ecclésiastique” 56 (1961) 401—423; tenże: *Le Jubilé de Saint Thomas Becket du XIII au XV siècle (1220—1470). Etudes et documents*, Paris 1958.

¹⁰ C. 2, V, 9, in *Extravag. comm.*

¹¹ *Bullarium Taurin.*, V, Torino 1860, 200—203.

wprowadził pap. Aleksander VI w 1500 r. Nie tylko ułatwiały one tłumom pielgrzymów wejście do bazyliki, ale i symbolizowały łatwy dostęp do miłosierdzia bożego. W jubileuszu tegoż roku prawdopodobnie wziął udział kanonik warmiński Mikołaj Kopernik, wracający ze studiów bolońskich na Warmię. Aleksander VI zapoczątkował też zwyczaj udzielania odpustu jubileuszowego w roku następnym całemu światu chrześcijańskiemu poza Rzymem. Zwyczaj ten z czasem wpłynął na zmniejszenie się liczby pielgrzymów w samym Rzymie.

Pap. Benedykt XIV przy okazji jubileuszu roku 1750 wydał cały szereg szczegółowych przepisów kanonicznych normujących dyscyplinę roku jubileuszowego. Zawarte są one w encyklikach i konstytucjach następujących: *Peregrinantes* (5 V 1749), *Cum nos semper* (17 V 1749), *Convocatis* (25 XI 1749), *Inter praeteritos* (3 XII 1749), *Paterna caritas* (17 XII 1749), *Benedictus Deus* (25 XII 1750).

Lata jubileuszowe w Kościele zawsze były sprawdzianem wiary jego członków. Wiara ta musiała być wielką, skoro tłumy z całego świata chrześcijańskiego, mimo rozlicznych trudów i przeszkód, ciągnęły do Rzymu na wezwanie papieskie. Była to wiara nie tylko w moc kluczy Piotrowych. Prowadziła ona do pokuty, czynnej miłości i apostołstwa. Każdy rok jubileuszowy był rokiem szczególnej wiary, która poprzez Rzym rozlewała się na cały świat, cementując jedność chrześcijan z Następcą Św. Piotra ¹².

4. Rok jubileuszowy 1975

Rok Jubileuszowy 1975 został zapowiedziany przez Ojca Świętego Pawła VI w Bazylice Watykańskiej dnia 9 maja 1973 r.¹³ Sposób jego obchodzenia stał się inny niż dotychczas: najpierw *in Orbe*, czyli w Kościołach lokalnych, a następnie — począwszy od Bożego Narodzenia 1974 r. — *in Urbe*, czyli w samym Rzymie. Jubileusz dla Kościołów lokalnych rozpoczął się dnia 10 czerwca 1973 r., w uroczystość Zesłania Ducha Świętego. W Kościele polskim, zgodnie z zapowiedzią Episkopatu odczytaną w uroczystość Chrystusa Króla dnia 25 listopada 1973 r., Rok Jubileuszowy został zainaugurowany dnia 1 stycznia 1974 r., w uroczystość Bożej Rodzicielki Maryi. Zgodnie z wielowiekowym zwyczajem Św. Penitencjaria Apostolska

¹² Zob. L. Ferraris: *Iubilaeum*. W: *Prompta bibliotheca canonica, iuridica, moralis, theologica*, IV, Montecassino 1848, s. 539—555; A. Vermeersch: *Tractatus de iubilaeo*, Romae 1925; H. Schmidt: *Bullarium anni sancti*, Romae 1949, P. Brezzi: *Storia degli Anni Santi*, Romae 1950, E. de Moreau: *Les „années saintes“*, Nouvelle revue theologique” 82 (1950) 225—234, É. Jombart: *Jubilé*. W: *Dictionnaire de droit canonique*, VI, Paris 1954, kol. 191—203; W. Lurz: *Heiliges Jahr*. W: *Lexikon für Theologie und Kirche*, V, Freiburg 1960, kol. 125—126.

dekretem z dnia 24 września 1973 r. określiła warunki uzyskania odpustu zupełnego podczas Roku Świętego obchodzonego w Kościołach lokalnych¹⁴. Komitet Centralny Roku Jubileuszowego, którego prezesem został kardynał belgijski Maksymilian de Fürstenberg, wydał specjalne pouczenie o sposobie obchodzenia Roku Świętego w tychże Kościołach¹⁵. Mając na uwadze wytyczne Komitetu Centralnego biskupi polscy opracowali swoisty program przeżywania Roku Jubileuszowego w Kościele polskim, stosownie do warunków i potrzeb tegoż Kościoła. Z programem tym biskupi szczegółowo zapoznali duszpasterzy, na których w głównej mierze spoczywa odpowiedzialne zadanie zrealizowania tego programu.

Powszechny Jubileusz Roku Świętego 1975 został oficjalnie ogłoszony przez Papieża Pawła VI bullą *Apostolorum limina* z dnia 23 maja 1974 r.¹⁶ W tejże bulli zostały szczegółowo określone warunki, pod jakimi wierni mogą zyskiwać odpust zupełny w Roku Świętym obchodzonym w Rzymie¹⁷ oraz idee obchodów jubileuszowych.

¹³ Paulus Pp. VI: *Allocutio qua christifidelibus in Basilica Vaticana coram admissis nuntiat Se universale Iubilaeum in annum MCMLXXV indixisse*, 9 V 1973. AAS 65 (1973) 322—325.

¹⁴ Sacra Paenitentiarum Apostolica: *Decretum. Statuitur opus requisitum ad lucrandum „Donum indulgentiae” in variis Ecclesiis localibus Anni Sacri occasione*, 24 IX 1973: „Sacra Paenitentiarum, de mandato Summi Pontificis, haec concedit, ut nempe a die Dominica prima Adventus huius anni usque ad diem, quo Annus Sacer hic Romae sollemniter inaugurabitur, christifideles variarum Ecclesiarum localium lucrari possint:

1) Indulgentiam Plenariam, temporibus a Conferentiis Episcopalis statuendis, si sacram peregrinationem susceperint ad cathedrale templum, vel ad alias sacras aedes a loci Ordinario designatas, in quibus sollemnis celebratio communitaria habeatur;

2) Indulgentiam Plenariam, item temporibus a Conferentiis Episcopalis statuendis, si in coetus congregati (v. gr. familiares, scholarum alumni, iisdem artibus vel muneribus addicti, parum consociationum sodales) templum cathedrale, vel alias sacras aedes a loci Ordinario designatas, visitaverint ibique animo piis considerationibus intento constiterint per congruum temporis spatium, concludendum recitatione vel cantu Orationis Dominicae et Symboli Apostolorum, et invocatione Beatissimae Virginis Mariae;

3) Indulgentiam Plenariam, si, morbo vel alia gravi causa impediti, spiritualiter piae peregrinationi se adiunxerint, preces suas suosque dolores Deo offerentes.

Quod autem attinet ad Romanam Dioecesim, quam sane addecet hac in re exemplo et incitamento esse ceteris communitatibus ecclesialibus, eadem Sacra Paenitentiarum decernit ut tempora ac modi lucrandi praedictam Indulgentiam Plenariam ab E.mo Cardinali Vicario in Urbe Generali statuuntur”. AAS 65 (1973) 615.

¹⁵ *Orodo Anni Sancti celebrandi in Ecclesiis particularibus*, „Notitiae” 9 (1973) 397—392.

¹⁶ Paulus Pp. VI: *Litterae Apostolicae sub plumbo datae quibus Universale Iubilaeum Anni Sacri Millesimi nongentesimi septuagesimi quinti indicitur*, 23 V 1974. AAS 66 (1974) 289—307.

¹⁷ AAS 66 (1974) 296—297: „Quare, quasi interpretes affecti materni Ecclesiae sensus, omnibus christifidelibus apte dispositis, qui, per paeni-

Główną ideą obchodzonego Roku Jubileuszowego, zgodnie z za-
leceńiem Ojca Świętego, jest odnowa i pojednanie (*renovatio et
reconciliatio*). W całym Kościele, przy pomocy właściwych środków,
mamy zmierzać do odnowy życia chrześcijańskiego i pojednania
z Bogiem i między sobą. Cel ten zawsze przyświecał w Kościele
podczas obchodów Roku Jubileuszowego, teraz jednak został wy-
raźnie wypunktowany i wysunięty na miejsce pierwszoplanowe.
Zewnętrzna oprawa Roku Jubileuszowego, związane z nim zazwy-
czaj imponujące manifestacje, zostały odsunięte na plan dalszy.
Ojciec Święty pragnie bowiem, aby przeżycia religijne Roku
Jubileuszowego nie były jednorazowe, po których ludzie rozchodzą
się z przekonaniem o spełnionym obowiązku i które nie zawsze mo-
bilizują do życia chrześcijańskiego na co dzień.

Ojciec Święty wysuwając ideę Roku Jubileuszowego wziął pod
uwagę konkretną sytuację, w jakiej znajduje się dzisiejszy człowiek.

tentiae sacramentum expiati et sacra Communionem refecti, ad mentem
Summi Pontificis et Collegii Episcopalis oraverint, indulgentiae plenariae
donum dilargimur:

1) si sacram peregrinationem susceperint ad unam ex Basilicis Patriar-
chalibus (hoc est ad Basilicam S. Petri in Vaticano, vel S. Pauli ad
Viam Ostiensem, vel Lateranensem Archibasilicam SS. mi Salvatoris,
vel Basilicam Liberianam in Exquillis vel ad aliam ecclesiam aut locum
urbis Romae a competenti auctoritate designatum, ibique devote interfuerint
celebrationi liturgicae, praesertim Missae Sacrificio, vel pio alicui
exercitio (ex. gr. *Viae Crucis, Rosarii Marialis*);

2) si visitaverint, turmatim vel singuli, unam ex quattuor Basilicis
Patriarchalibus, ex iisque solis, piis considerationibus vacaverint per
congruum temporis spatium, concludendis oratione Dominica, fidei pro-
fessione qualibet legitima formula et invocatione Beatissimae Virginis
Mariae;

3) si, morbo vel alia gravi causa impediti quominus intersint, loco in
quo versantur, pie ad Urbem peregrinationi, eidem spiritualiter se ad-
iunxerint, preces sousque dolores Deo offerentes:

4) si, cum Romae versentur et morbo vel alia gravi causa impediatur
quominus intersint celebrationi liturgicae vel pio exercitio vel visitationi
suae ipsorum communitatis (ecclesialis, familiaris vel socialis), de quibus
supra in nn. 1 et 2, eidem communitati spiritualiter se adiunxerint, preces
suas sousque dolores Deo offerentes.

Vertente Iubilari Anno, praeterea, vigent ceterae indulgentiarum con-
cessionones, firma tamen norma qua indulgentia plenaria semel tantum in
die acquiri potest; omnes autem indulgentiae semper defunctis applicari
possunt in modum suffragii.

Iisdem causis, nempe ut christifidelibus largissima praebeatur copia
subsidiarum salutis et ut pastorum, maxime cofessariorum, commodis
consulatur, statuimus, ut confessarii, qui iubilari peregrinationi intersint,
uti possint facultatibus, quibus a legitima auctoritate instructi sunt in
sua quisque dioecesi ad audiendas, in itinere et in Urbe, confessiones
christifidelium secum peregrinantium, necnon aliorum qui cum iisdem
ad ipsos accesserint, salvo iure Paenitentiariorum Basilicarum Patriar-
chalium circa confessionum sedes iis reservatas, quibus quidem peculia-
res facultates a Sacro Paenitentiaro Apostolica tribuentur”.

Na tę sytuację składają się: obojętność na wartości duchowe i nadprzyrodzone, nie uwzględnianie hierarchii wartości w świecie współczesnym, trudności w trafnym rozeznawaniu odwiecznych wartości i w należyтым godzeniu ich z nowo odkrytymi, duchowe oddalenie ludzi od siebie, rozpowszechniająca się postawa konsumpcyjna i egotyczna¹⁸.

Program duszpasterski Roku Jubileuszowego wychodzi naprzeciw coraz powszechniejszym pragnieniom ludzkości, aby realizowany był taki porządek społeczny w świecie, który by jak najlepiej służył człowiekowi. Program ten powstał na bazie nauki Soboru Watykańskiego II, od którego zakończenia mija dziesięć lat. Zadania Roku Jubileuszowego są niczym innym, jak wprowadzeniem w życie nauki soborowej, zawartej zwłaszcza w Konstytucjach o Kościele: *Lumen gentium* i *Gaudium et spes* oraz w Dekrecie *Ad Gentes divinitus*. Dlatego, aby lepiej zrozumieć i skuteczniej realizować program Roku Jubileuszowego, należy koniecznie czytać się w naukę Soboru Watykańskiego II. Zarys programu Episkopatu Polskiego dotyczący strony doktrynalnej Roku Świętego, wyraźnie uwzględnia pogłębienie nauczania soborowego¹⁹.

Zakończenie

Rok Jubileuszowy słusznie jest nazwany rokiem łaski oraz darem Ducha Świętego. Wprawdzie dostęp do źródeł łaski istnieje w Kościele na każdy dzień, jednakże w niektórych okolicznościach czasowych dostęp ten jest szczególnie ułatwiony. W historii zbawienia są chwile, w których Bóg w szczególny sposób okazuje człowiekowi swoją łaskę. Stąd prorocy mówią o „czasie pomyślnym” i o „dniu zbawienia” (Iz 49, 8). Św. Paweł zaś nawołuje: „Współpracując zaś z Nim napominamy was, abyśmy nie przyjmowali na próżno łaski Bożej. Mówi bowiem (Pismo): W czasie pomyślnym wysłuchałem ciebie, w dniu zbawienia przyszedłem ci z pomocą. Oto teraz czas upragniony, oto teraz dzień zbawienia” (2 Kor. 6, 1—3). Do Roku Jubileuszowego można zastosować słowa *Pisma Świętego*: „Czas się wypełnił i bliskie jest królestwo Boże. Nawracajcie się i wierźcie w Ewangelię” (Mk 1, 15).

¹⁸ Zob. Sobór Wat. II: Konst. *Gaudium et spes* o Kościele w świecie współczesnym, n. 4—10.

¹⁹ Zob. J. Ablewicz: *Założenia teologiczno-duszpasterskie Roku Świętego*, „Ateneum Kapiańskie” 82 (1974) 159—171; T. Sikorski: *Metanoia w jubileuszowym roku pojednania*, Ateneum Kapiańskie” 82 (1974) 436—445; J. Bagrowicz: *Rok Święty*, „Ateneum Kopiańskie” 82 (1974) 446—451; S. Wójcik: *Dar Boży Roku Świętego*, „Homo Dei” 43 (1974) 3—6.

Ojciec Święty Paweł VI, inaugurując Rok Święty dla Diecezji Rzymskiej, zwrócił się do diecezjan ze słowami: „Zwróćcie uwagę, że zbliża się okres, chwila naprawdę łaskawa. Jest to może chwila, która zadecyduje o losach naszej wieczności, chwila najwyższej odpowiedzialności. Jest to chwila największego szczęścia, jeżeli będziemy umieli ją wykorzystać i największej tragedii, jeżeli przypadkiem przejdzie ona niezauważona przez nas albo znajdzie nas zamkniętych na jej głos”²⁰. Powyższe słowa są prostą konsekwencją dla tych, dla których założenia teologiczne Roku Jubileuszowego są znane, oraz dla tych, którzy posiadają wiarę w moc słów Chrystusowych, skierowanych do Swoich Zastępców: „Cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związane w niebie, a co rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązane w niebie” (Mt 16, 19). Kościół ma prawo rękami Papieża, szafarza owoców odkupienia, przydzielać swoim członkom łaski Roku Świętego, które zawdzięczamy zasługom Chrystusa Pana, Maryi i Świętych.

De Anni Sacri Iubilaeo adnotationes

(Argumentum)

De antiquissimo anni sacri iubilaeo legimus in Libro Levitici (25, 8 sqq.). Nomen iubilaei desumptum est a verbo *iobel*, quod significat clangens cornu; quia sacerdotes Veteris Testamenti ad initandum iubilaeum quolibet anno quinquagesimo clangere buccina debuerunt. Annus iubilaeus, de quo in iure Veteris Testamenti, quippe cum esset Deo peculiariter dicatus, novam quandam ordinationem rerum ad Deum pertinentium secum ferebat: terrae scilicet, quae inculta relinquebatur prioribusque reddebantur possessoribus, et in primis hominis, cuius dignitas ac libertas servorum manumissione vindicabatur.

Iubilaeum anni sacri in Ecclesia exortum est quasi quidam fructus maturationis in re doctrinali. Iam a saeculo II fideles Romam se conferebant, ut venerarentur loca sacra, ubi sepulchra Apostolorum Petri et Pauli digne asservantur, necnon ad Ecclesiam Romanam accedebant, ut eius regiam maiestatem contemplarentur. Huiusmodi piae peregrinationes in occidente traditionem celebrandi anni iubilaei Romae commoverunt. Primum iubilaeum sollemniter indicavit Bonifacius VIII litteris *Antiquorum habet fida relatio* sub plumbo datis die 22 februarii 1300. Iubilaeum a Bonifacio VII indicatum initium fuit et exemplum iubilaeorum, quae exinde sunt subsecuta. Bonifacius VIII statuit, ut quolibet anno centesimo secuturo iubilaeum haberetur, sed iam Clemens VI anno 1343 praecepit, ut quolibet anno quinquagesimo iubilaeum celebraretur. Paulus II litteris *Ineffabilis Providentia* sub plumbo datis die 17 aprilis 1470 demum ordinavit, ut quolibet anno vigesimo quinto annus iubilaeus haberetur, nisi interdum ob vicissitudines exteriores haec series fuit turbata.

Argumenta Anni Sacri 1975, a Paulo Papa VI die 9 maii 1973 in Basilica Vaticana primum annuntiati, deinde Litteris Apostolicis *Aposto-*

²⁰ Cytuję za J. Ablewiczem, jw. s. 159—160.

lorum limina sub plumbo datis die 23 maii 1974 sollemniter indicati, sunt spiritualis in Christo renovatio et reconciliatio cum Deo. Quae renovatio et reconciliatio pertinet ad interiorem uniuscuiusque fidelis vitam aut totius communionis hominum. Huiusmodi renovatio et reconciliatio primum tentantur in Ecclesiis particularibus seu dioecesibus, deinde, anno 1975, in Urbe totaque, Urbe mediante, Ecclesia. Ad lucrandum donum indulgentiae occasione Anni Sacri statutum est opus requisitum — pro christifidelibus peregrinantibus Romam in memoratis Litteris Apostolicis *Apostolorum limina*, pro variis vero Ecclesiis localibus in decreto Sacrae Paenitentiariae Apostolicae diei 24 septembris 1973.